

Borgarting lagmannsrett

Årsmelding 2003

INNHOOLD:

FORORD	3
2. BORGARTINGS HISTORIE OG FORHISTORIE	4
2.1. LAGDØMMETS OPPRINNELSE	4
2.2. EN FARGERIK RENESSANSELAGMANN	4
3. BORGARTING LAGDØMMES VIRKEOMRÅDE	5
3.1. VÅRT LAGDØMME OMFATTER ØSTLANDSFYLKENE ØSTFOLD, BUSKERUD, OSLO OG AKERSHUS, MED UNNTAK AV ROMERIKSKOMMUNENE.	5
3.2. LAGMANNSRETTENS BESØKSADRESSE ER :	5
3.3. SLIK SER BORGARTING LAGMANNSRETTS HJEMMESIDE UT:	6
3.4. OSLO TINGHUS.	7
3.5. FØRSTEINSTANSDOMSTOLENE I BORGARTING LAGDØMME.	9
3.6. ANDRE RETTSSTEDER.	9
4. DEN SAKLIGE VIRKEKRETS	10
5. ORGANISASJON, ADMINISTRASJON	11
5.1 BORGARTING LAGMANNSRETTS LEDELSE	11
5.2. DOMMERNE.	12
6. LAGMANNSRETTE OG LIKESTILLING	13
7. DEN INTERNE ARBEIDSORDNING	14
7.1. ORGANISASJONEN	14
7.2. SLIK ER DE ANSATTE FORDELT ETTER 1. AUGUST 2003:	15
7.3. ADMINISTRASJON OG SAKSBEHANDLERE:	16
8. STRAFFESAKSBEHANDLINGEN	17
8.1. LAGMANNSRETTE ER EN ANKEDOMSTOL.	17
8.2. LEGFOLK SOM DOMMERE I LAGMANNSRETTE	17
8.3. HVEM BLIR MEDDOMMER ELLER LAGRETTEMEDLEM?	18
8.4. OM LAGRETTE	20
9. SAKENE - STATISTIKK	22
9.1. SIVILE ANKESAKER OG FØRSTEINSTANSSAKER.	22
9.2. SIVILE KJÆREMÅL	22
9.3. ANKEPRØVING	22
9.4. LAGRETTESAKER.	22
9.5. MEDDOMSRETT – BEVISANKE.	22
9.6. MEDDOMSRETT – BEGRENSET ANKE.	23
9.7. FAGDOMMERSAKER.	23
9.8. STRAFFEKJÆREMÅL.	23
9.9. SAMMENSTILLING	24

10. BEHANDLINGEN AV SIVILE SAKER.....	25
11. ETTERUTDANNING, INTERNT OG EKSTERNT	26
12. ARBEIDSMILJØ.....	28
13. ØKONOMI.....	28
14. IT, INTRANETT OG INTERNETT	29
15. HVA HAR VI GJORT I 2003?	31

FORORD

Borgarting lagmannsrett legger med dette frem sin årsmelding for 2003. Mens domstolens første årsmelding gav en bred presentasjon av domstolen og dens ansatte, er hensikten med denne årsmeldingen mer å fortelle hva som har hendt siden sist, men likevel slik at en del vitale data som ikke har spesiell nyhetsverdi tas med også denne gangen.

Vi vil rette en stor takk til lagmann Hans Petter Lundgaard, som har hatt hovedansvaret for årsmeldingens innhold, og til konsulentene og IKT-ekspertene Kristin Nybråten og Rønnaug Hoff, som har bidratt med layout og IKT-kompetanse på alle nivåer.

Nils Erik Lie
førstelagmann

Odd Bergheim
administrasjonssjef

2. BORGARTINGS HISTORIE OG FORHISTORIE

2.1. Lagdømmets opprinnelse

Borgartinget har navn etter byen Borg ved Sarpsfossen, som Olav den hellige ifølge tradisjonen grunnla i 1016. Enkelte historikere har ment at Borgartinget som lagting var eldre enn byen. Andre har hevdet at Borgartinget ble etablert av Olav den hellige selv.

En celever prosess i 1115 gir imidlertid grunnlag for å anta at Borgartinget er opprettet etter dette tidspunkt. Partene var lendmannen Sigurd Ranesson, som hadde fått den såkalte finneskatten i forlening av Magnus Berrføtt, og Sigurd Jorsalfar, som gjorde gjeldende at han som konge ikke var bundet av farens avtale med Sigurd Ranesson. I forbindelse med denne prosessen er det bare nevnt 3 lagting i riket – Frostating, Gulating og Eidsivating. Vi må nok akseptere at Borgartinget er det yngste av de 4 store lagtingene. Etableringen henger nok sammen med at det utover på 1100-tallet ble økt politisk stabilitet i områdene rundt Oslofjorden

Hvis vi skal stole på Snorre, er Borgartinget på den annen side etablert som lagting før 1164. Snorre forteller således at Erling Skakke dette året ”lot stevne 4-fylkersting i Borg” for å få bøndernes syn på den avtalen Erling hadde inngått med den danske kong Valdemar om å overlate ham Viken, dersom Erlings sønn Magnus Erlingsson ble konge. Betegnelsen viser til de fire fylkene lagdømmet opprinnelig besto av: Vingulmork (Follo og deler av Østfold), Alvheim (området mellom Glomma og Göta elv – navnet går igjen i Alvim ved Sarpsborg), Vestfold og Grønafylke (Grenland).

Rundt år 1300 er bildet et annet. Ranrike (Båhuslen) er utskilt som eget lagdømme, noe som i ethvert fall har skjedd før 1223, og Borgartinget har flyttet til Tønsberg. Vi finner også en egen lagmann i Skien. Nye forandringer møter vi 200 år senere, da det gamle Borgartinget var delt, med en egen lagmann for ”Borgesyssele” i Sarpsborg. Lagstolen ble flyttet til den nye byen Fredrikstad sammen med de øvrige restene av det gamle Sarpsborg etter at byen var inntatt og brent av svenskene i 1567. De senere Borgartingslagmennene møter vi i stor utstrekning også som eiere av større eiendommer i distriktet.

2.2. En fargerik renessanselagmann

Tjostolv Bårdsen Rosensverd var Borgartingslagmann på 1570-tallet. Han er også omtalt som den første kjente eier av Hafslund hovedgård ved Sarpsborg. Ellers er han mest kjent for sin deltagelse i gildet på Falkenstein ved Horten i 1578, da han spilte kort med lensherre Fredrik Lange. De ble uenige, og lensherren sendte et ølkrus i ansiktet på lagmannen. De tumultene dette førte med seg, endte med at lagmannen stakk i hjel en av lensherrens tjenere. Han ble avsatt en tid for drap, men i 1595 var han tilbake som

lagmann i Oslo. I 1600 ble han imidlertid avsatt på ny på grunn av overfall og mishandling av en toller. Han døde i 1610, og Hafslund, som han hadde pantsatt, gikk ut av slekten.

3. BORGARTING LAGDØMMES VIRKEOMRÅDE.

3.1. Vårt lagdømme omfatter Østlandsfylkene Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, med unntak av Romerikskommunene.

Borgarting lagdømme er delt i tre lagsogn, Oslo lagsogn omfatter Oslo og Akershus (med unntak av Eidsvoll, Nes og Nedre Romerike som ligger under Eidsivating lagmannsrett), Østfold lagsogn og Buskerud lagsogn. Oslo lagsogn omfatter også Bouvetøya i henhold til en kongelig resolusjon fra 1930. Tilsvarende bestemmelser er ikke truffet for de øvrige biland i Antarktis, og antall saker fra utposten i sør var mindre enn 1 i 2003!

3.2. Lagmannsrettens besøksadresse er :

Oslo tinghus

Postadresse:

Postboks 8017 Dep, 0030 Oslo

Besøksadresse:

C J Hambros plass 4, Oslo

Ekspedisjon i 9. etasje.

Sentralbord: 22 03 52 00

Økonomiavdeling: 22 03 57 16

Telefaks:

Avd. 1: 22 03 55 44

Avd. 2: 22 03 57 00

Avd. 3: 22 03 55 84

Kjæremålsavdelingen: 22 03 55 85

E-post:

Administrasjonen: borgadm@domstol.no

Avdeling 1: borgavd01@domstol.no

Avdeling 2: borgavd02@domstol.no

Avdeling 3: borgavd03@domstol.no

Kjæremålsavdelingen: borgkjmaal@domstol.no

Har du glemt adressen er den enkel å finne via internett på www.domstol.no hvor domstolene etter hvert har funnet sin plass med egne hjemmesider. Borgartings hjemmeside finner du under www.domstol.no/borgarting. Der finner du også linker til andre domstoler med egen hjemmeside.

Borgartings hjemmeside blir kontinuerlig oppdatert med siste nytt fra vår dømmende virksomhet. Den har også særlige opplysninger til pressen om bl.a. om berammede saker, om tiltalen i kommende straffesaker og nylig avsatte dommer.

3.3. Slik ser Borgarting lagmannsretts hjemmeside ut:

The screenshot shows the homepage of the Borgarting lagmannsrett. At the top, there is a navigation bar with the logo of the Norwegian judicial system, the text "DOMSTOL.NO", and "PORTALEN FOR ALLE DOMSTOLENE I NORGE". A search bar and a dropdown menu for "Domstolene i Norge" are also present.

The main content area is divided into several sections:

- Velkommen til Borgarting lagmannsrett**: A header section with a decorative image of a chandelier.
- Om domstolen**: A section with a photograph of three ornate chairs. The text states: "Borgarting lagmannsrett er Norges største ankedomstol. Lagdømmet er inndelt i 3 lagsogn - Oslo, Østfold og Buskerud."
- Nyheter**: A list of recent news items:
  - "Dømt for overtredelse av verdipapirhandelloven" (19.02.2004)
  - "Pasient døde - lege frikjent" (11.02.2004)
  - "Klage på utleggsforretning førte ikke frem (kortversjon)" (11.12.2003)
  - "Frifunnet for å sette amfetaminsprøyte (kortversjon)" (11.12.2003)
  - "Siktelse frafalt - fikk kr 45.000 i oppreisning (kortversjon)" (11.12.2003)
  - "Avis dømt til å betale oppreisning." (09.12.2003)
- Oslo tinghus**: "Oslo lagsogn omfatter: Oslo, Asker, Bærum og Follo, med førsteinstansdomstolene Oslo tingrett, Oslo skifterett- og byskriverembete, Oslo byfogdembete, Asker og Bærum tingrett, Indre Follo tingrett og Ytre Follo tingrett."
- Østfold lagsogn omfatter**: "Østfold, med førsteinstansdomstolene Moss tingrett, Fredrikstad tingrett, Sarpsborg tingrett, Halden tingrett, og Heggen og Frøland tingrett."
- Buskerud lagsogn omfatter**: "Buskerud, med førsteinstansdomstolene Drammen tingrett, Eiker, Modum og Sigdal tingrett, Kongsberg tingrett, Ringerike tingrett og Hallingdal tingrett."
- Presstjenester**: "Lagmannsretten er også ankedomstol for jordskifterettene i Akershus og Oslo, Østfold og Buskerud. Borgarting lagmannsrett har kontor i Oslo"

3.4. Oslo tinghus.

I tinghuset på C.J. Hambros plass er alle domstoler i Oslo unntatt Høyesterett og byfogden samlet. Lagmannsretten disponerer hele niende og tiende etasje til kontorer mv.,

og deler åttende etasje med Oslo tingrett. I tinghuset disponerer lagmannsretten 12 rettssaler, 10 av disse er i åttende og syvende etasje. I annen etasje har lagmannsretten de to største jurysalene. Disse rettssalene er til bruk for de alvorligste straffesakene. I slike saker settes lagmannsretten med en lagrette på ti personer i tillegg til de tre juridiske dommerne. Mer om dette nedenfor. Den tredje jurysalen befinner seg i leide lokaler i Rosenkrantz gate 9 vis à vis Det nye teater. Der disponerer lagmannsretten også 3 andre rettssaler slik at det samlede antall rettssaler til disposisjon for lagmannsretten i Oslo er 16.

Som hovedregel er rettsmøtene åpne for publikum. Skoleklasser kommer på besøk hele tiden som et ledd i samfunnslæren. De bør imidlertid melde seg i god tid for å være sikret plass i en sak av interesse. I de fleste saker er det god plass for tilhørerne. Ikke alle synes at det er like interessant å høre på advokater utbre seg om innfløyte juridiske spørsmål. Det krever en viss tålmodighet å få tak i hva en sak gjelder hvis du ikke er kjent med den på forhånd.

Det er trangt i tinghuset nå. Planlegningen av et nytt tinghus for lagmannsretten har skutt fart gjennom året, og høsten 2003 var planlegningsfasen over. Et nytt LAGMANNSRETTENS HUS, har fått godkjenning av alle involverte myndigheter.

Tomten for Borgartings nye hus er nå under klargjøring på hjørnet av Keyzers gate og Munchs gate, bare et steinkast fra vårt nåværende tilholdssted. Vi får 5 store rettssaler og sikkerhetssal i Munchs gate 4 som er et ærverdig gammelt hus som i sin tid var en handelsskole, men som i de senere år har vært disponert av TELENOR. Fasaden her vil bli urørt, men innvendig blir det et nytt bygg. Hovedinngangen, ytterligere 13 rettssaler, ekspedisjon og kontorer får vi i et nybygg i 11 etasjer i Keyzers gate 13 som vil bli bundet sammen med Munchs gate 4.

Planarbeidet er et intenst og fruktbart samarbeid mellom de involverte parter. Arkitekt er Solheim Jacobsen Dark Arkitekter (Arbeidsfellesskap), utøvende arkitekt er Heide Tjøm. Interiørarkitekt er Dark Design AS v/Hanne Margrethe K. Hjermann, byggherre og utleier er det statlig eide Entra Eiendom AS. Domstoladministrasjonen er leietaker. Brukerne; lagmannsretten, er representert ved et eget brukerutvalg under ledelse av lagdommer Peter L. Bernhardt, og en rekke andre av lagmannsrettens medarbeidere er trukket inn i prosessen med å få de nye lokalene og bruken av dem så hensiktsmessig som mulig.

Arbeidet fortsetter i det nye året med henblikk på møblering, utstyr, bibliotek og ikke minst teknisk utstyr. Innflytting er beregnet til våren 2005.

Slik vil lagmannsrettens nye tilholdssted se ut:

3.5. Førsteinstansdomstolene i Borgarting lagdømme.

Oslo lagsogn består av: Oslo tingrett, Oslo skifterett- og byskriverembete, Oslo byfogdembete, Asker og Bærum tingrett, Indre Follo tingrett og Ytre Follo tingrett.

Østfold lagsogn består av: Moss tingrett, Fredrikstad tingrett, Sarpsborg tingrett, Halden tingrett og Heggen og Frøland tingrett.

Buskerud lagsogn består av: Drammen tingrett, Eiker, Modum og Sigdal tingrett, Kongsberg tingrett, Ringerike tingrett og Hallingdal tingrett.

Jordskifterettene i lagdømmet er: Nedre Buskerud jordskifterett, Øvre Buskerud jordskifterett, Østfold jordskifterett og Oslo og Akershus jordskifterett. Når det gjelder den siste blir ankene fordelt slik at de som gjelder eiendom på Romerike går til Eidsivating lagmannsrett. De øvrige går til Borgarting.

Eidsivating jordskifteoverrett dekker Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud, Hedmark og Oppland. Eventuelle anker fra jordskifteoverretten fordeles mellom Borgarting og Eidsivating lagmannsretter på samme måte som anker fra jordskifterettene.

3.6. Andre rettssteder.

Borgarting setter ikke rett bare i Oslo. Saker med lagrette settes i Sarpsborg for Østfold lagsogn og i Drammen for Buskerud lagsogn. Andre saker settes der det alle omstendigheter tatt i betraktning, er mest hensiktsmessig. Faste rettssteder utenfor Oslo er Kongsberg og Drammen i Buskerud lagsogn, og Moss og Sarpsborg i Østfold lagsogn.

Det har ikke skjedd noen endringer i rettskretsen i løpet av 2003. Tingrettene i lagdømmet vil også bli nokså lite berørt av de forestående strukturendringene. Kongsberg tingrett og Eiker, Modum og Sigdal tingrett skal etter planen slås sammen 1. januar 2007 til Eiker og Kongsberg tingrett. Ringerike tingrett vil 1. januar 2007 skifte navn til Hønefoss tingrett og overta Jevnaker kommune fra Hadeland og Land tingrett i Opp-

land. Denne tingretten skal etter planen skal slås sammen med Toten tingrett. Drammen tingrett vil 1. juli 2005 overta Sande og Svelvik kommuner i Vestfold fra Holmestrand tingrett, som etter planen skal slås sammen med Horten tingrett og skifte navn til Nordre Vestfold tingrett. Det pågår også et arbeid med tilretteleggelse av fremtidig struktur for førsteinstansdomstolene i Oslo.

4. DEN SAKLIGE VIRKEKRETS

I tillegg til at Borgarting lagmannsrett er satt til å overprøve avgjørelser truffet av tingrettene i distriktet, er den også ankeinstans i forhold til avgjørelser av jordskifterettene og jordskifteoverrettene, i den utstrekning slike avgjørelser kan bringes inn for lagmannsretten. Mange jordskifteanker er det imidlertid ikke. I 2003 ble 6 slike anker realitetsavgjort i Borgarting.

I den utstrekning tingrettene i vårt distrikt avhjemler skjønn etter bestemmelsene om rettslige skjønn i skjønnsloven, er Borgarting lagmannsrett rette vedkommende for begjæring om overskjønn. Slike overskjønn er det blitt færre av de senere år. I 2003 ble det avsluttet 13 overskjønn. 8 av overskjønnene ble realitetsavgjort. De øvrige ble enten forlikt eller falt bort av andre årsaker.

Borgarting overprøver også avgjørelser av Trygderetten, se tvml. § 3 nr. 3, selv om Trygderetten formelt er et forvaltningsorgan og ikke en domstol. I 2003 kom det inn 42 slike saker. Antallet har vært økende i de senere år. Disse sakene representerer en ikke uvesentlig arbeidsbelastning og kan være både tid- og arbeidskrevende.

Oslo tingrett er eneste tingrett for patent- og varemerkesaker, og dermed er Borgarting lagmannsrett alene ankeinstans for slike saker.

I tillegg kan nevnes at Borgarting behandlet kjæremål i 12 såkalte ”hysj-saker”. Det gjelder saker hvor tingretten har vurdert om politiet skal gis tillatelse til kommunikasjonskontroll, jf strprl. §§ 216 a-l.

Alle dommer og kjennelser med en viss nyhetsverdi blir offentliggjort gjennom **Lovdata**.

I 2003 har vi notert at 653 sivile avgjørelser og 337 straffeavgjørelser fra Borgarting er gjengitt i full tekst i Lovdatas baser og er således i prinsippet tilgjengelig for alle interesserte, men i anonymisert form i straffe- og familiesaker.

5. ORGANISASJON, ADMINISTRASJON

5.1 Borgarting lagmannsretts ledelse.

Lagmannsretten ledes av **førstelagmann Nils Erik Lie**. Førstelagmannen sammen med de øvrige lagmenn og administrasjonssjefen, utgjør Borgarting lagmannsretts ledergruppe. Administrasjonssjefen har ansvaret for fellesavdelingen og de administrative funksjoner.

De tre dømmende avdelinger har hver to lagmenn. Kjæremålsavdelingen er ledet av én lagmann. Dommere til kjæremålsavdelingen blir rekruttert inn i turnusordning fra de dømmende avdelinger slik at fire til enhver tid tar seg av de sivile kjæremål og fire tar seg av straffekjæremål. De fire som arbeider med straffekjæremål utgjør også "silings-teamet" for påankede straffesaker. Se nærmere om silingen nedenfor.

Hver avdeling ledes av en lagmann med avdelingslederansvar. Første avdeling ledes av **lagmann Jan Martin Flod**, annen avdeling av **lagmann Anne Lise Rønneberg** og tredje avdeling av **lagmann Berit Fosheim**. Hver avdeling har 17 dommere, inklusive lagmennene, men alle er ansatt ved domstolen og ikke ved den enkelte avdeling. Dette markeres bl.a. ved at dommerne roterer fra avdeling til avdeling. En halvpart av dommerne i hver avdeling flytter til ny avdeling hvert annet år.

Kjæremålsavdelingen ble i første halvår 2003 ledet av **lagmann Wilhelm Omsted**, i annet halvår av **lagmann Hans Petter Lundgaard**.

Administrasjonssjefen, **Odd Bergheim**, har hovedansvaret for tilretteleggelsen av en felles og samordnet personaladministrasjon ved embetet. Han er også ansvarlig for økonomiledelse og økonomiadministrasjon samt for organisasjonsspørsmål og ressursforvaltning i sin alminnelighet.

5.2. Dommerne.

Borgarting lagmannsrett hadde pr 1. januar 2004 i alt 53 faste dommerembeter; én førstelagmann, 7 lagmenn og 46 lagdommere. På grunn av grunn av permisjoner og av andre årsaker, har det vært nødvendig å konstituere inn tre dommere mot slutten av året. Disse var førsteamanuensis dr. juris Kristin Normann Aarum, doktorstipendiat cand. jur. Endre Stavang og kontorsjef cand. jur. Torkjel Nesheim.

En av våre faste dommere *Petter A. Lossius* falt fra høsten 2003 i en tragisk drukningsulykke på østkysten av USA. Lossius har vært i lagmannsretten fra 1990. Lossius arbeidet sitt siste år med å utrede Nordsjødykkernes rettslige situasjon, se NOU-2003-5: *Pionerdykkerne i Nordsjøen*.

Lagdommer Erik Møse har fortsatt permisjon for å gjøre tjeneste ved FN domstolen i Rwanda (United Nations International Criminal Tribunal for Rwanda). *Lagdommer Rakel Surlien*, som, etter å ha gjort tjeneste ulike andre steder, på ny er utnevnt som dommer i Borgarting, har ennå ikke tiltrådt fordi hun gjør tjeneste i Bosnia. Der leder hun arbeidet med å bygge opp en ny og mer moderne domstolsadministrasjon. Hun vil tiltre denne domstol høsten 2004. Vi er glade for at våre dommere kan bidra til at rettferdighet skjer fyllest i land hvor dette ikke alltid har vært tilfellet .

Lagdommer Steingrim Bull har hatt permisjon hele året for på vegne av Justisdepartementet arbeide videre med en odelstingsproposisjon om en ny tvistelov.

Lagdommer Mary Ann Hedlund har hatt 6 måneders studiepermisjon.

Tre dommere har gått av med pensjon i løpet av året, nemlig *Agnes Nygaard Haug*, *Karl Eilert Sundt-Ohlsen* og *Gunvald Gussgard*. De to sistnevnte har fortsatt som ekstraordinære dommere. Agnes Nygaard Haug nyter sitt vel fortjente otium i Syd-Frankrike etter 26 års trofast tjeneste både som lagdommer, lagmann og førstelagmann. Det er ikke for ingen ting hun er blitt utnevnt til kommandør i St. Olav Orden av Hans Majestet Kong Harald!

I 2003 ble det utnevnt tre nye lagdommere i fast dommerstilling. Det var *Knut Størk Glad* som kom fra stilling som tingrettsdommer i Asker og Bærum tingrett, *Nils Ihlen Ramm* som arbeidet som advokat i advokatfirmaet Bjerknes og Wahl-Larsen da han ble utnevnt, og *Siri Berg Paulsen* som arbeidet som utreder og sekretariatsnestleder i Høyesterett.

Glad er født i 1939 og er cand. jur. fra 1966.

Ramm er født i 1958 og er cand. jur fra 1984.

Berg Paulsen er født i 1950 og er cand. jur fra 1993.

Utnevnelsene viser at det verken gjøres noen alders- eller kjønnsdiskriminering når det gjelder dommerutnevnelser.

Ved domstolen er dessuten engasjert et antall ekstraordinære lagdommere (pensjonister). Disse har ikke forberedelse i saker, men deltar i retten ved hovedforhandling-er. Lagmannsretten har etter behov innkalt dommere fra tingrettene i embetskretsen, men også i noen utstrekning dommere fra andre tingretter i nabolaget.

Overdreven bruk av ekstraordinære og tilkalte dommere har vært kritisert, og ved en lovendring i 2002 ble adgangen til å bruke slike ekstra dommerressurser redusert. Nå kan det som hovedregel ikke lenger brukes mer enn én tilkalt eller ekstraordinær dommer ved hovedforhandling i den enkelte sak. Tidligere var det tillatt med to ekstraordinære eller tilkalte ved siden av en fast dommer. Lovendringen har gjort behovet for ekstraordinære og tilkalte dommere mindre, og behovet for faste lagdommere større.

6. LAGMANNSRETTE OG LIKESTILLING.

Av i alt 54 dommere faste og konstituerte som hadde sin arbeidsplass her ved årsskiftet, var det 19 kvinner og 35 menn. Her går det imidlertid et tidsskille. Ser vi bort fra de dommere som er født 1943 og tidligere, de som med andre ord har rundet 60 år i 2003, viser statistikken at det er utnevnt nesten like mange kvinner som menn.

Når det gjelder tilsetning av dommere mener vi derfor at vi aktivt følger opp likestillingslovens intensjoner. Det gjøres heller ingen forskjell med hensyn til lønn og arbeidsvilkår for øvrig. At flere av dommerne, både mannlige og kvinnelige, nå er småbarnsforeldre, er imidlertid et forhold det må tas hensyn til i det daglige arbeid. Dette ville ha fortonet seg fremmed og uvant for våre kolleger for 20-30 år siden.

Det har vært diskutert internt om det i enkelt saker bør tas hensyn til dommernes kjønn ved rettens sammensetning. Eks: Alltid kvinner med i saker som vedrører barns situasjon, men man er blitt stående ved at kjønn ikke skal hensyntas i så måte.

På funksjonærsiden er situasjonen i mindre grad i likestillingslovens ånd. Samtlige saksbehandlere i lagmannsretten er kvinner, til tross for at det i stillingsannonsering i de

7.2. Slik er de ansatte fordelt etter 1. august 2003:

Dommere:

Førstelagmann:

Nils Erik Lie

AVD 1	AVD 2	AVD 3
Lagmenn:		
Jan Martin Flod Hans Petter Lundgaard (Wilhelm Omsted)	Anne Lise Rønneberg Erik Melander	Berit Fosheim Ola R. Melheim
Lagdommere:		
Anders Bøhn Karin Stang Erik Chr. Stoltz Ellen Mo Jan Hein Eriksen Lars Jorkjend Anne Ellen Fossum Iver Huitfeldt Rakel Surlien (fra 010804) Siri Berg Paulsen Vincent Galtung Ola Dahl Svein Dahl Knut Glad	Mary-Ann Hedlund Trygve Schiøll Steingrim Bull(permisjon) Øystein Hermansen Hilde Wiesener Haga Egil F. Jensen Dag A. Minsaas Jørgen F. Brunsvig Eystein F. Husebye Wenche Skjæggestad Eirik Akerlie Sidsel B. Lindseth Brit Seim Jahre Nils Ihlen Ramm	Dag Stousland Jørgen Fr. Moen Sissel R. Langseth Ragnhild Dæhlin Sveinung Koslung Kjersti Graver Vibecke Groth Agnar A. Nilsen jr. Einar Kaspersen Magne Spilde Peter L. Bernhardt Anne Magnus Regine Ramm Bjerke Hans Kr. Bjerke Thore Rønning
Ekstraordinære lagdommere:		
Lars-Johan Nygard Inger K. Moksness Gunvald Gussgard Karl E. Sundt-Olsen	Kjell Gundelsby Rolf Nielsen	Gunnar Vefling Hjalmar Austbø, Reidun Jardam,
De ekstraordinære lagdommere Jan Villum og Guri Sunde kan tilkalles av alle avdelinger. Bente Roshauw tilkalles spesielt i kjæremål.		
KJÆREMÅLSAVDELINGEN		
Lagmann:		
Wilhelm Omsted, Hans Petter Lundgaard fra 1. august.		

Av de 53 dommerembetene Borgarting hadde i 2003, er 3 såkalte vikardommerembeter. Dette innebærer at ved vakanser og permisjoner uten lønn inntil 3 dommerårsverk i løpet av året, blir de tilsvarende lønnsmidler inndratt, slik at domstolen i praksis er avskåret fra å erstatte langvarige fravær innenfor denne rammen med konstitusjoner. Slikt fravær utgjorde ca. 3 ¼ dommerårsverk i 2003. Ordningen med vikardommerembeter blir videreført i 2004.

7.3. Administrasjon og saksbehandlere:

Administrasjonssjef:
Odd L. Bergheim

Førstelagmannens og administrasjonssjefens forværelse:
Marianne Bakkeløkken

AVD 1	AVD 2	AVD 3
<p>Avdelingskonsulent: Liv Risvold</p> <p>Ingunn Olsen Åse Roen Lill Saastad Else-May Kristiansen Stine Hansen Torunn Nore</p>	<p>Avdelingskonsulent: Liv Gunn Johannessen</p> <p>Britt Lyhell Johansen Elin Dalholt Monica Pedersen Anine Knutsen Monica Gran Astrid Bardal Line Brodahl</p>	<p>Avdelingskonsulent: Kjellfrid Eidem</p> <p>Kirsti Hynne (Perm til sommeren 04) Siw Gravdal Grethe Pedersen Ingerid Helene Sandberg Hege Merete Nilsen Lotta Engan Birgitte Lorentzen</p>
KJÆREMÅLSAVD	FELLESAVDELINGEN	
<p>Avdelingskonsulent: Marit Pedersen</p> <p>Brita Schäffer Dahl Torill Grøndahl Hildegunn Aalerud Britt Lise Hagen Aslaug Marie Hagen</p>	<p>REGNSKAP/EKSP: Avdelingskonsulent: Synnøve Braathen</p> <p>Marianne Ruud Anne Karin Klingenberg Grete Frankrig</p> <p>IT: Liv Damvall (20%, tom 311203) Kristin Nybråten Rønnaug Hoff Nina H. Løvø (01.07.02- 30.06.03)</p>	<p>BETJENTER: Sigbjørn Eidsvoll Jens Jensen</p> <p>EKSTRABETJENTER: Ole H. Andresen Magne Fredriksberg Svein I. Høgstad, Ivar Jensen Harald M. Kristiansen Egil Pettersen Johan P. Ruud Asle Sagen</p>

Borgarting er så heldige å ha et meget stabilt saksbehandlerkorps. Liv Risvold og Åse Roen, som begge har mottatt Norges Vels medalje for lang og tro tjeneste, er gode eksempler på dette.

8. STRAFFESAKSBEHANDLINGEN

8.1. Lagmannsretten er en ankeinstans.

Lagmannsretten ble ankeinstans i alle straffesaker etter at reglene om toinstansbehandling trådte i kraft 1. august 1995.

Hovedprinsippet er at saker som ble behandlet med lagrette etter den tidligere ordning da lagmannsretten var første instans for de mest alvorlige straffesaker - saker med en strafferamme på mer enn 6 års fengsel - fortsatt skal behandles med lagrette, dersom det ankes over tingrettens avgjørelse av skyldspørsmålet. I andre fullstendige ankesaker - altså saker hvor den underordnede retts bevisvurdering under skyldspørsmålet er angrepet - settes lagmannsretten som meddomsrett med 4 meddommere (strprl. § 332).

Alle anker i straffesaker må gjennom en ankeprøving. Reglene om dette står i strprl. § 321. En anke vil slippes frem til behandling i lagmannsrett med mindre de tre lagdommerne som utgjør ankeprøvingsteamet til enhver tid, finner det klart at anken ikke vil føre frem. Anker fra domfelte i saker med strafferamme over 6 år skal imidlertid uansett slippe frem. I slike saker vil dermed ankeprøvingen begrense seg til å påse at det formelle er i orden. På den annen side gjelder at anke i saker som bare gjelder bot og/eller inndragning, krever særskilt samtykke for å slippe inn.

Grovt regnet gjelder at ca 1/3 av ankene slippes gjennom til ankeforhandling. I 2003 var prosenttallet 35,3. Dette omfatter imidlertid også ankene fra domfelte i 6 års sakene hvor ankeprøvingen begrenser seg til å kontrollere at det formelle er i orden.

8.2. Legfolk som dommere i lagmannsretten.

Dommere i rettsaker er som regel embetsmenn med juridisk utdanning. Men i mange saker skal, eller kan det også være legfolk med på avgjørelsene. Meddommere og lagrettemedlemmer er legfolk i denne sammenheng. I norsk rettergang er legfolk med på

avgjørelsene i forholdsvis stor utstrekning. Det gjelder både i tvistemål og i straffesaker.

Meddommere og lagrettemedlemmer må følge nøye med i rettsforhandlingene, og de har alltid plikt til etter beste evne å dømme etter gjeldende lov og på grunnlag av bevisene i saken. Dette må de gi en høytidelig forsikring om i retten før de gjør tjeneste. Meddommere gir forsikring en gang for alle, lagrettemedlemmer for hver sak eller rekke av saker som de er med på. Det er bare det som fremkommer i retten under saken som dommerne har adgang til å ta hensyn til. Dette er ikke alltid så enkelt. Særlig gjelder dette i saker som har vært mye omtalt i aviser og andre media

Etter gjeldende rettsregler er det på det rene at fagdommere, meddommere og lagrettemedlemmer ikke kan avhøres som vitner i en senere rettssak om innholdet eller forståelsen av en dom eller annen rettslig avgjørelse de har vært med på å treffe. Det er også sikker praksis for at meddommere og lagrettemedlemmer ikke skal gi seg inn på diskusjon i presse eller andre massemedia om den saken de deltar eller har deltatt i, heller ikke etter at dom er falt.

8.3. Hvem blir meddommer eller lagrettemedlem?

I hvert lagsokn skal det være to alminnelige utvalg av lagrettemedlemmer og meddommere, ett av kvinner og ett av menn. I enkelte kommuner er det særskilte utvalg av meddommere med spesiell kyndighet i handel, regnskap, finansvesen, skatt og avgift, sjøvesen, saltvannsfiske som ikke er laksefiske, industri, håndverk og bygningsvesen.

Meddommere og lagrettemedlemmer til utvalgene blir valgt hvert fjerde år av kommunestyrene blant kvinner og menn som har stemmerett ved kommunale valg. I loven heter det at det bør bare velges folk "som på grunn av sin rettsindighet, dyktighet og selvstendighet anses for særlig skikket til vervet". De må dessuten være over 18 år og "vederheftige". Det betyr at de ikke bør være insolvente, men denne bestemmelsen tolkes ikke så strengt. Noen øvre aldersgrense gjelder foreløpig ikke.

Nye utvalg er nå under utvelgelse i kommunene i distriktet, og de som har gjort tjeneste i snart fire år takkes av 1. mai 2004. Det er imidlertid ikke noe til hinder for gjenvalg, men de som har gjort tjeneste i mer enn 20 dager, reisedager inkludert, etter siste valg, og enkelte andre, bl.a. alle som har fylt 65 år, kan kreve seg fritatt for valg. Det samme kan for øvrig folk i visse yrker.

Spesiell fagkyndighet kreves bare til de særlige utvalg.

Til den enkelte rettssak blir meddommere og lagrettemedlemmer tatt ut ved loddtrekning fra de alminnelige utvalgene. Det skal trekkes ut like mange kvinner og menn. De som alt har gjort tjeneste etter siste valg, blir holdt utenfor ved loddtrekningen, så lenge det er mange nok andre igjen. Varamedlemmer blir trukket blant utvalgsmedlemmer som bor nær rettsstedet. Uttrekningen er nå i sin helhet automatisert.

Ikke alle opplever det som en gunst å bli trukket ut til å gjøre sin borgerplikt som meddommer eller lagrettemedlem. Mange opplever det som en stor belastning å bli trukket ut til å gjøre tjeneste. Særlig gjelder dette i langvarige saker. Det skal imidlertid sterke grunner til å bli fritatt. Det heter om dette i § 105 i domstolloven at det til gyldig forfall kreves at det foreligger omstendigheter som gjør at vedkommende ikke uten fare for helbred eller velferd eller uten ”å forsømme viktige og uoppsettelige forretninger eller plikter, kunne ha møtt”. Hvis man ikke har fått godkjent gyldig forfall i god tid, risikerer man å bli bøtelagt. Det er for øvrig arbeidskrevende å gå gjennom søknader om fritak og eventuelt trekke nye meddommere eller lagrettemedlemmer når det viser seg nødvendig.

Meddommere av de særlige utvalg blir til den enkelte sak oppnevnt av rettens formann, mest mulig etter tur. Når det er nødvendig for å få meddommere som er uhildet eller fordi det trengs særlig kyndighet, kan meddommere oppnevnes utenfor utvalgene, og også utenfor rettskretsen.

Ingen kan være meddommer eller lagrettemedlem når han selv er part i saken eller direkte økonomisk interessert i utfallet, eller, i en straffesak, fornærmet ved den straffbare handling, når han er i slekt eller svogerskap i opp eller nedstigende linje eller i sidelin-

jen så nær som søskenbarn, eller er eller har vært gift eller forlovet med, eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til eller verge for - noen som står i nært forhold til saken. Heller ikke når han styrer eller er medlem eller varamedlem av styret i et selskap eller lignende som står i nært forhold til saken, eller når han har handlet i saken for en part eller for påtalemyndigheten eller for den fornærmede, eller er i nær slekt eller svogerskap med, eller gift/forlovet med noen som gjør eller har gjort det, eller når det finnes andre særegne omstendigheter som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet, kan han (eller hun) gjøre tjeneste. Det er en viktig oppgave for administrator i den enkelte sak å gjøre rede for disse reglene og påse at ikke noen av dem som skal gjøre tjeneste er inhabile.

Meddommere og lagrettemedlemmer får skyss- og kostgodtgjørelse etter statens regulativ for reiser innenlands. I tillegg skal de ha godtgjørelse etter fastsatte satser for hver dag eller del av dag som går med til møte på rettsstedet. Hvilke satser som gjelder kan en få vite ved rettens kontor, men ingen blir rik ved å være meddommere eller lagrettemedlem.

8.4. Om lagretten.

Ved ankeforhandling i lagmannsretten i saker om forbrytelser som kan medføre fengsel i mer enn 6 år, og det er anket over skyldspørsmålet, består lagmannsretten av lagretten (juryen) og retten med tre fagdommere. Lagretten avgjør alene skyldspørsmålet.

I lagretten skal det som regel sitte 10 lagrettemedlemmer, 5 kvinner og 5 menn. Men det blir alltid innkalt flere, både fordi noen kan få forfall eller vise seg å være inhabile i saken og fordi tiltalte og aktor skal kunne skyte ut noen. Er det deretter igjen flere enn 10 som kan gjøre tjeneste i saken, blir det avgjort ved loddtrekning hvem av disse som skal gå ut. De som blir fritatt i en sak, skal som regel møte opp til den neste, hvis det skal opp flere saker i rekkefølge. Det gjelder også innkalte varamedlemmer. I tidkrevende saker kan retten settes med 11 eller 12 medlemmer, men bare ti skal delta ved den endelige avstemningen. De overtallige skal trekkes ut ved loddtrekning, likevel slik at det fortsatt skal være like mange av hvert kjønn.

Listen over potensielle meddommere og lagrettemedlemmer i valgperioden frem til 2003 inneholder 520 fra Østfold, 522 fra Buskerud og 4.424 fra Oslo lagsokn. Det er like mange kvinner som menn, i alt 5.466.

En stor andel av lagrettemedlemmene arbeider til daglig i krevende yrker og har vanskeligheter med å være borte fra arbeidet for å gjøre tjeneste i lagmannsretten. Antallet fritakssøknader øker sterkt. I særlig grad gjelder dette i de såkalte fristsakene, som skal være påbegynt innen 8 uker etter at de er kommet inn til lagmannsretten. Dette medfører et betydelig merarbeid for dommere og saksbehandlere.

9. SAKENE - STATISTIKK

9.1. Sivile ankesaker og førsteinstanssaker.

Vi fikk i 2003 inn til sammen 722 sivile ankesaker og førsteinstanssaker, og avgjorde ca. 700. Tallene er unøyaktige fordi et stort antall saker er konvertert fra det ene saksbehandlingssystemet til det andre, og registreringsparameterne er ikke de samme. Vi avsa 350 dommer i disse sakene. Beholdningen, som nå er på 652 saker, burde vært nærmere halvparten.

9.2. Sivile kjæremål.

Vi fikk i løpet av året inn 527 sivile kjæremål, og avgjorde 514. Beholdningen ved årets slutt var 108 kjæremålssaker.

9.3. Ankeprøving.

Vi fikk inn i alt 1268 anker i straffesaker, og avsluttet 1262. Av disse ble 446 eller 35,3 % fremmet til ankeforhandling. De resterende ble nektet fremmet. Beholdningen ved årsskiftet var på 56 saker. De sakstall som gjengis nedenfor gjelder saker som er sluppet gjennom ankeprøvingen.

9.4. Lagrettesaker.

Vi fikk i løpet av året inn 155 lagrettesaker, nesten en fordobling av fjorårets tall på 84, og mer enn 50 % over forventet inntekt på 100. Vi klarte å avvikle 131 lagrettesaker i løpet av året. Avviklingen av et så stort antall lagrettesaker volder særlige problemer, som det er redegjort nærmere for nedenfor. Ved årets slutt var beholdningen 77 lagrettesaker.

9.5. Meddomsrett – bevisanke.

Dette er saker hvor både skyldspørsmål og straffespørsmål avgjøres av en meddomsrett

med tre fagdommere og fire meddommere. De kan også til dels være arbeidskrevende.

Vi fikk i året inn 88 av disse sakene, og avsluttet 87. Beholdningen ved årsskiftet var på 47 saker.

9.6. Meddomsrett – begrenset anke.

Dette er saker hvor skyldspørsmålet er endelig avgjort i tingretten, og hvor straffespørsmålet skal avgjøres av en meddomsrett med tre fagdommere og fire meddommere.

Av disse sakene fikk vi inn 75, mot forventet 55, og avgjorde 61. Beholdningen ved årsskiftet var på 34 saker.

9.7. Fagdommersaker.

Dette er saker hvor skyldspørsmålet er endelig avgjort i tingretten, og hvor straffespørsmålet skal avgjøres av tre fagdommere.

Av disse sakene fikk vi inn 128, og avgjorde 145. Beholdningen ved årsskiftet var på 60 saker.

9.8. Straffekjæremål.

Vi fikk i 2003 inn 1378 kjæremål i straffesaker, og avgjorde 1341. Beholdningen ved årsskiftet var på 57 saker.

9.9. Sammenstilling.

I det følgende viser vi en sammenstilling av utviklingen for de enkelte sakstyper fra 1996 til 2003. Vi minner imidlertid om forbeholdet når det gjelder nøyaktigheten av tallene for sivile ankesaker i 2003.

INNKOMNE OG AVGJORTE SAKER ALLE PROSESSTYPER FRA 1996 TOM 2003

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Sivile ankesaker								
Innkomne	673	686	655	626	759	698	679	679
Avgjorte	724	778	767	705	657	695	670	700
Gj. saksbehand.tid	383	394	357	301	268	282	303	
Sivile kjæremål								
Innkomne	548	544	526	547	532	513	529	527
Avgjorte	583	553	517	560	541	488	522	514
Gj.saksbehand.tid	70	49	44	58	43	55	56	
Overskjønn								
Innkomne	18	18	20	14	12	12	15	15
Avgjorte	19	22	19	15	11	15	14	14
Straffesaker								
Innkomne	306	332	303	295	321	366	352	446
Avgjorte	188	267	337	321	343	336	349	424
Gj.saksbehand.tid	244	239	238	227	201	188	203	
Straffekjæremål								
Innkomne	1244	1199	1226	1404	1260	1379	1461	1378
Avgjorte	1228	1200	1232	1397	1269	1389	1450	1341
Gj.saksbehand.tid	6	8	7	6	7	6	7	

Saksbehandlingstiden for de enkelte saker er foreløpig ikke tilgjengelig i rapportverktøyet i det nye saksbehandlingssystemet Lovisa, og kan ikke oppgis for 2003. Dette vil endre seg når vi får neste hovedleveranse 1. juni 2004.

Generelt gir sakstilgangen og saksbehandlingstiden grunn til bekymring. Både dommere og saksbehandlere har nedlagt et stort arbeid av høy kvalitet gjennom året. Allikevel har beholdningene økt. Delvis skyldes dette innføringen av Lovisa, som medførte redusert saksavvikling i de første ukene etter innføringen. Samtidig har tilgangen av straffesaker – særlig av jursaker, som er de mest krevende – eksplodert. En tilgang på 155 jursaker

ker er det dobbelte av fjoråret og mer enn 50 % over prognosen på 100. Årsaken til økningen er uviss, men vi tror nok at flere og flere som er dømt i tingretten regner med at En stor del av lagrettesakene er også såkalte fristsaker, som skal være påbegynt innen 8 uker etter at de har kommet inn. Dette stiller store krav til berammerne og øvrige saksbehandlere, ikke minst på grunn av at saker som blir berammet på så kort varsel medfører et stort antall fritakssøknader fra uttrukne lagrettemedlemmer.

Vi må fortsatt prioritere avviklingen av straffesakene. Dette får som konsekvens at behandlingstiden for sivile ankesaker vil øke ytterligere. Vi har i forbindelse med budsjettprosessen for 2004 påvist overfor Domstoladministrasjonen at vi trenger ytterligere 5-6 dommerembeter for å holde tritt med forventet tilgang av saker, og ytterligere ressurser for å nedarbeide restansene.

10. BEHANDLINGEN AV SIVILE SAKER.

Som det fremgår av statistikken, avviklet Borgarting ca. 700 sivile ankesaker og førsteinstanssaker i 2003 og 33 førsteinstanssaker. Av disse ble 350 avsluttet med dom. Vi hadde håpet å avvikle flere, men tilgjengelige dommerressurser har vært lavere enn det det er behov for.

Mange sivile saker er tunge, vanskelige og omfangsrike. Vi har heldigvis ikke hatt noen "Baldersak", men andre saker hvor hovedforhandlingen har vart i flere uker har tynget Borgarting også i 2003. Det hører ikke hit å spekulere på årsakene til at mange saker blir lange. Et langsiktig mål er imidlertid å jobbe for at saksbehandlingen blir konsentrert, og at bare det som bør sies blir sagt. Dette arbeides det systematisk med. Arbeidet med implementeringen av Lovisa har nok gjort at vi ikke har kommet så langt med effektiviseringen av saksbehandlingen som vi hadde håpet.

Den nye tvisteloven, når den kommer (i 2005?) vil på mange måter kunne gjøre dette arbeidet lettere. Vi har som nevnt, lånt ut vår medarbeider, lagdommer Steingrim Bull, til Justisdepartementet, hvor han arbeider med proposisjon til den nye loven.

11. ETTERUTDANNING, INTERNT OG EKSTERNT

Etterutdanningsrådet for dommere, hvor førstelagmann Nils Erik Lie har vært leder til og med 2003, arrangerer hvert år så mange kurs som budsjettet tillater for dommere fra alle instanser. Enkelte kurs er kun for lagmannsrettene. Våre dommere deltar aktivt både som deltakere og foredragsholdere/kursledere. Det oppfordres også til at dommere melder seg på kurs som Juristenes utdanningscenter avholder. Etterutdanningsrådet har stått for kursavgiften så langt midlene rekker. Tilsvarende aktiviteter for saksbehandlere har til og med 2003 vært ivaretatt av Opplæringsrådet for funksjonærer i domstolene. Begge råd er nedlagt ved årsskiftet 2003/2004, og fremtidig etterutdanning og kompetanseutvikling i sentral regi vil bli ivaretatt av Domstoladministrasjonen og nyetablerte kompetanseutvalg for dommere og saksbehandlere.

Det er imidlertid en evig konflikt mellom saksavvikling, og det å ha tid eller ta seg tid til å delta i ekstern kursvirksomhet. Det er dessverre slik at de mest samvittighetsfulle dommerne ofte ikke finner å kunne avsette tid til å gå på de kurs de bør gå på for å holde seg oppdatert. Det er også slik at saksavviklingen krever prioritet. Mange dommere på kurs betyr færre saker berammet. Det må være en viktig oppgave både for Domstoladministrasjonen og for denne domstols ledelse å påse at kurs ikke bare tilbys alle, men også at tilbudene blir benyttet. Det kan ikke være tvilsomt at etterutdannelse er viktig, ikke minst for dommerne.

De eksterne tilbud blir supplert av interne kurs og seminarer. Disse arrangeres av lagmannsrettens interne etterutdanningsutvalg. Dette består pr. 1. januar 2004 av lagmann Hans Petter Lundgaard og lagdommerne Karin Stang, Hedda Remen og Nils Ihlen Ramm.

Etter hvert er det blitt mulig å avholde ett dagsseminar for samtlige dommere i januar. Tradisjonelt holdes det på Hotell Bristol. Videre avholdes det et to dagers seminar et annet sted. I 2003 ble dette seminaret avholdt i Stockholm kombinert med et meget utbytterikt besøk i Svea Hovrätt.

Cirka en mandag i måneden avholdes faglig lunsjmøte. I 2003 ble det gjennomført følgende program for vår og høst:

De foredragsholdere som er uten tittel er våre egne.

Bristolseminaret 3. januar

0900-1100 "Økokrims arbeid - erfaringer og utfordringer"

Innledninger ved

Førstestatsadvokat, leder av Økokrim, Einar Høgetveit

Advokat Erling Lyngtveit

Spørsmål og diskusjon om formiddagens tema

1300-1515 "Dommeretikk - Er vi så prektige som vi tror vi er?"

Innledninger og debatt.

Deltakere i panelet: Leder i Tilsynsutvalget for dommere, Anne Lise Rønneberg

Medlem i tilsynsutvalget, advokat Trine Buttingsrud Mathiesen

Medlem i tilsynsutvalget, professor Johan P. Olsen.

Vårmøtene:

13. januar

Høyesterettsjustitiarius Tore Schei:

En ny tid i Høyesterett?

10. februar:

Lagdommer Hans Kristian Bjerke:

Borgerlige rettskrav i straffesaker

3. mars

Politioverbetjent Asbjørn Rachlew, Oslo Politidistrikt:

Politiets avhørsteknikker

7. april

Advokat Lars Holo:

Likestillingsrett i et arbeidsrettslig perspektiv.

5. mai :

Storingsrepresentant og advokat Knut Storberget:

Stortinget, domstolene og straffeutmålingen.

Høstmøtene:

1. september: Professor Jon Bing: Den mystiske rettsinformatikken

9. og 10. oktober: **Den store Stockholmsturen.**

9. oktober:

Seminar med innlagt lunsj på hotell Hilton Slussen.

Kl 1300: "Straffeprosessuell oppdatering - lovgivning og avgjørelser" v/advokat Erik Keiserud.

Kl 1500-1710 Regjeringsadvokat Sven Ole Fagernes: "Utfordringer for domstolene knyttet til EMK-lovgivning og - praksis". Diskusjon.

10. oktober:

Besøk i Svea Hovrätt

3. november:

En ny straffelov.

Førstestatsadvokat Tor Geir Myhrer.

1. desember: *Trygve Lange Nielsen. Gjenopptakelse av incestsaker.
Hvor mange uskyldige ble dømt?*

Studiepermisjoner.

Studiepermisjonsutvalget er opprettet etter avtale mellom Dommerforeningen og Justisdepartementet. Leder av Studiepermisjonsutvalget var lagmann Hans Petter Lundgaard. Som et minimum skal det bevilges 1.5 mill. kroner hvert år til studiepermisjoner for dommerne. De fleste år siden ordningen ble opprettet, har det imidlertid vært gitt tilleggsbevilgninger. Det er etter retningslinjene adgang til å gi studiepermisjon opp til ett halvt år, og de fleste søker om dette. I tillegg kan det gis reisestipend. I 2003 fikk Mary Ann Hedlund studiepermisjon

12. ARBEIDSMILJØ

Lagmannsretten har et arbeidsmiljøutvalg (AMU) som består av:

Fra ledelsen: Nils Erik Lie, Berit Fosheim, (leder), Odd L. Bergheim.

Fra dommerforeningen: Ola Dahl.

Fra 2fo: Stine Hansen. Fra NTL: Ingunn Olsen. Verneombud er Synnøve Braathen. De relativt beskjedne midler som AMU har til disposisjon blir brukt til å støtte glade arrangementer for de ansatte. Faste poster er Ullevålseter, skirenn med middag og dans, sommerfesten (i 2003 på Vertshuset Josefine) og julebordet (i 2003 i Medicinsk Selskap, som viste seg å være et svært velegnet lokale).

For øvrig har man bl.a. fått til besøk av ergonom som har sett på arbeidsplasser og arbeidsrutiner for den enkelte. Det er også inngått avtale med bedriftshelsetjenesten om diverse ytelser, bl. a. helsesamtaler med den enkelte medarbeider.

13. ØKONOMI

I 2003 ble det brukt vel 52 millioner kroner til lønn for medarbeiderne og ca. 4.8 millioner kroner til drift for øvrig. Det viser med all tydelighet at domstolsvirksomhet er en personalintensiv virksomhet. Driftsbudsjettet styres også for det meste av de faste postene slik at det er liten plass for egne initiativ med økonomiske konsekvenser.

Driften av Oslo tinghus og eventuell husleie til Staten som eier, er ikke med i tallene. Dette går på en annen budsjettpost i det store regnskapet, men vi betaler for leie av lokaler når saker holdes utenbys.

14. IT, INTRANETT OG INTERNETT

For de fleste dommere er det nå blitt en del av hverdagen å ha adgang til e-post både eksternt og internt, selv om ikke alle utnytter de muligheter som ligger i det elektroniske postsystemet og i den tilknyttede kalenderfunksjonen og i muligheten for å lagre alle de man vil ha kontakt med på "kontaktsiden".

Samtlige medarbeidere har direkte tilgang til Lovdata og Internett, og 1. januar 2003 ble den nye tid introdusert også internt ved at vi har fått vårt eget *Intranett* hvor nyheter, rundskriv, administrasjonsnytt både internt og eksternt, legges ut etter hvert som det kommer.

Arbeidet med dette ledes fra vår IT avdeling hvor Kristin Nybråten og Rønnaug Hoff gjør en kjempejobb, ved siden av at de også hjelper til med alt mulig annet som skal til for at våre saksbehandlingssystemer, vårt tekniske utstyr og ikke minst våre hoder får alt det nye til å virke som det skal. Det har imidlertid vist seg at dommernes aktivitet når det gjelder å bruke de nye tilbud og spesielt intranettet til felles beste, ikke har vært påtrengende.

I 2003 ble vårt gamle utdaterte saksbehandlingssystem byttet ut med et nytt og moderne som har fått det poetiske navnet LOVISA. Våre medarbeidere i prosjektet til beste for samtlige domstoler i landet har vært og er, *Ola Dahl* fra dommersiden og *Liv Damvall*, *Therese Lie* og *Kirsti Hynne* fra saksbehandlersiden.

Lovisa ble implementert i Borgarting høsten 2003, men ikke uten vidervedigheter SAKS var foreldet og domstolene trengte et nytt elektronisk saksbehandlingssystem som både kunne være et registreringssystem, kommunikasjonssystem og et arbeidsverktøy. Lista ble lagt høyt.

Etter mange år med utvikling og forberedelser var tiden kommet til at LOVISA skulle implementeres i Borgarting som nummer fire i rekken av lagmannsretter. Erfaringene fra de embetene som allerede hadde LOVISA var ikke bare gode, så vi var vel forberedt

på at implementeringen ville kreve mye, både av den enkelte dommer og saksbehandler og av ledelsen. Den 8 september 2003 startet opplæringen i form av kurs; to dager for dommerne og tre for saksbehandlerne. Fra samtlige instruktører var tilbakemeldingen at kursdeltakerne var positivt innstilt, motiverte og en hyggelig gruppe å undervise.

Etter to uker med kurs, ble LOVISA satt i drift mandag den 22 september. I de to første ukene (oppstartsukene) var alt innrettet på at domstolens første møte med LOVISA skulle bli vellykket. Det var få saker som var berammet i perioden, og samtlige dommere ble involvert i LOVISA gjennom ankeprøvingssaker. Til å veilede og hjelpe oss i denne perioden hadde vi to dommerinstruktører og tre saksbehandlerinstruktører utenfra, samt 13 interne superbrukere/ressurspersoner (sju dommere og seks saksbehandlere) som var (delvis) fritatt fra andre gjøremål. Hver ettermiddag ble det avholdt et møte der dagens hendelser ble oppsummert, og hvor det ble tatt standpunkt til hvordan LOVISA mest hensiktsmessig skulle brukes i situasjoner som hadde skapt usikkerhet. Innføringsperioden var meget vellykket, noe som først og fremst skyldes den positive og konstruktive innstilling hos den enkelte dommer og saksbehandler.

Etter innføringsukene var det imidlertid berammelser på løpende bånd og kanskje enda striere enn før på grunn av berammelsespausen. Det gjorde at mange dommere opplevde alt det nye som LOVISA medførte, som en ekstra belastning i den travle hverdagen som det ikke var så lett å forholde seg til.

Det skal heller ikke skjules at enkelte av våre medarbeidere, særlig i den første tiden, syntes at det ble vel mange tastetrykk i forhold til det de hadde vært vant til. Det var også en del ting hvor det viste seg å være behov for korrigeringer, og helt perfekt blir vel systemet neppe før det er blitt foreldet!

Det er imidlertid alt i alt et imponerende system som domstolene har all grunn til å være stolte av. Etter hvert som vi vender oss til systemet og lærer å beherske det, vil det bli inn i vår hverdag slik at vi etter noen tid ikke kan forstå hvordan vi klarte oss uten.

15. HVA HAR VI GJORT I 2003?

Menneskerettigheter har fått en mer dominerende plass. EØS avtalen er blitt viktigere og berører vår hverdag i større utstrekning.

Internt har innføringen av LOVISA medført store endringer i både dommeres og saksbehandlers arbeidsdag. For dem som ikke har Borgarting som arbeidssted er det utvilsomt av større interesse at vi har behandlet en rekke stor og viktige saker. Her skal bare trekkes frem to:

Mot slutten av året avgjorde lagmannsretten saken mot "DVD Jon", og saken om P4s rett til å slå av signalene sine på sine gamle frekvenser før nyttår 2004, uten å slippe den nye konsesjonshaver til på de samme frekvenser samtidig. Dette var forresten antagelig *den* sivile saken som er blitt undergitt raskest behandling noen gang i Borgarting. Kjæremålet over byfogdens avgjørelse kom inn 22.12., muntlig forhandling ble avholdt 23.12. 0900, og kjennelse avsagt samme dag kl. 15.00!

Avgjørelser av saker som har interesse også for andre enn partene i saken blir som nevnt, gjengitt på Borgartings hjemmeside, og samtlige avgjørelser utover de helt banale, overføres til *Lovdata* hvor de gjengis løpende i fulltekst. Pressen og andre media henter sin informasjon om avgjørelser og om løpende saker både derfra og fra Borgarting lagmannsretts hjemmesider på internett.

Lagmann *Anne Lise Rønneberg* er leder av tilsynsutvalget som er opprettet i forbindelse med den nye klage- og disiplinærordningen for dommere. I den forrige årsberetning uttrykte vi håpet om utvalget ikke ville få meget å gjøre i anledning av dommerne ved denne domstol.

Klager er det imidlertid blitt. I 2003 kom det inn tre nye klager på dommere i Borgarting. To av klagenes gjaldt tre dommere hver. En klage ble avvist, en annen klage ble dels avvist, dels ikke gitt medhold. Den tredje var under behandling ved årsskiftet. En klage som kom inn i 2002 ble avvist i 2003. Den som er misfornøyd med selve avgjørelsen må som før, anke eller påkjære dommen eller kjennelsen, alt etter som. En som fikk sin klage avvist med en slik begrunnelse, synes imidlertid ikke at denne var til å få forstand av: Han skrev lett oppgitt:

Skal dette forstås slik at man må være *fornøyd* med rettsavgjørelser for at klager skal bli tatt til følge hos tilsynsutvalget?"

En sitter tilbake med det inntrykk at Tilsynsutvalget ikke har noen reell funksjon utover sysselsettingen.

var sluttkommentaren hans. Vi får håpe at han ikke har/får rett i det.

Innstillingsrådet for dommere rådgir Kongen i forbindelse med dommerutnevnelser. *Lagmann Erik Melander* er vår representant i Innstillingsrådet. Høsten 2003 avgav rådet forslag om utnevning av tre nye dommere i Borgarting. Kongen fulgte innstillingen, og de tre ble utnevnt i statsråd i januar 2004.

Våre sentrale arbeidsoppgaver er imidlertid fortsatt de samme: Borgarting lagmannsrett skal, så langt vi evner, sørge for at det rettssøkende publikum gis en sjanse til. Avgjørelser truffet av de domstoler som sogner til vår embetskrets kan overprøves. I moderne språkbruk kan det sies at det skjer en kvalitetssikring ved at sakene. Saker avgjort i de underordnede domstoler ved dom eller kjennelse, kan kreves vurdert helt eller delvis, en gang til. Denne kvalitetssikringen er vår viktigste oppgave.

Også lagmannsrettens avgjørelser er undergitt tilsvarende kvalitetssikring gjennom muligheten for å klage, ved anke eller kjæremål, til Høyesterett, men de aller fleste sakene som blir anket får sin endelige avgjørelse i lagmannsretten. Det er bare de prinsipielt viktige sakene som blir godtatt til prøving i Høyesterett

I samarbeid med distriktets advokater og påtalemyndigheten, gjør vi, dommere og funksjonærer ved Borgarting lagmannsrett, vårt beste for å leve opp til de forventninger som det er rimelig å stille til oss innenfor de rammer som er gitt.